

Η αναθεωρητική Τουρκία

Τα γεγονότα που εκτυλίσσονται στο εσωτερικό της Τουρκίας και έχουν ως στόχο την αποδόμηση του καθεστώτος Ερντογάν, ίσως να μην αποτελούν εκείνες τις εξελίξεις στις οποίες πρέπει να στρέψουμε το ενδιαφέρον μας. Παγίως η Τουρκία, και ιδιαίτερα το τελευταίο διάστημα, επιχειρεί να αυξήσει σημαντικά την στρατιωτική της ισχύ στο πλαίσιο της νεο-οθωμανικής επιδίωξης να καταστεί παίκτης παγκόσμιας κλάσης. Οι εκφρασμένες προθέσεις κατασκευής αεροπλανοφόρου και απόκτησης πυρηνικών θέτουν νέα δεδομένα για τις ισορροπίες ισχύος στην περιοχή, απειλούν την σταθερότητα και είναι δεδομένο ότι θα πρέπει να αποτελέσουν ζητήματα προς εξέταση και αντιμετώπιση σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Η κυβέρνηση του ΑΚΡ, εδώ και μια πενταετία, άρχισε να διακηρύσσει ότι στις σχέσεις της με τους γείτονες θα ακολουθούσε μια πολιτική «μηδενικών προβλημάτων». Κάθε καλόπιστος παρατηρητής θα ανέμενε ότι η Τουρκία θα επέλυε κάποια από τα υφιστάμενα ζητήματα, όπως να σταματήσει την παράνομη κατοχή της Κύπρου ή να εξομαλύνει τις σχέσεις της με την Αρμενία. Θα ανέμενε, επίσης, ότι η Τουρκία θα σταματούσε να δημιουργεί περιττές εντάσεις, όπως να αναμειγνύεται στα Βαλκάνια ή να παραβιάζουν οι ένοπλες δυνάμεις της τον εναέριο χώρο τού Αιγαίου ή την επικράτεια του Ιράκ.

Δυστυχώς, τίποτε από αυτά δεν συνέβη. Από τη μελέτη των διμερών της σχέσεων και την εν γένει εξωτερική της συμπεριφορά προκύπτει ότι όχι μόνο δεν έχει επιλύσει κανένα από τα παλαιότερα προβλήματα [1], αλλά έχει προσθέσει και νέα. Κορυφαία παραδείγματα είναι η ανάμειξή της στα εσωτερικά τού Ισραήλ, η υποκίνηση και η ενεργός εμπλοκή της στον αιματηρό εμφύλιο της Συρίας, η απόπειρα με εκβιασμούς και στρατιωτικά μέσα να παρεμποδίσει τις προσπάθειες της Κύπρου για έρευνα και εκμετάλλευση των φυσικών της πόρων στη Μεσόγειο. Είναι προφανές ότι η εν λόγω συμπεριφορά αφενός δεν είναι καλής γειτονίας, αφετέρου μπορεί πολύ εύκολα μπορεί να αποσταθεροποιήσει την περιοχή.

Όμως, τον μεγαλύτερο κίνδυνο αποσταθεροποίησης, με απρόβλεπτες για την περιοχή συνέπειες, συνιστούν οι προσπάθειες της Τουρκίας να αποκτήσει στρατηγικά οπλικά συστήματα. Οι προσπάθειες ξεκίνησαν από το Κεμαλικό καθεστώς με την έρευνα στα πυρηνικά από την δεκαετία τού 1980, την απόκτηση στρατιωτικών δορυφόρων στην δεκαετία τού 1990 και τις δοκιμές βαλλιστικών πυραύλων από το 2001. Αυτές οι προσπάθειες συνεχίστηκαν και από το νεο-οθωμανικό καθεστώς τού Ερντογάν, το οποίο επιχειρεί να αναδείξει την Τουρκία σε ναυτική και, ενδεχομένως, πυρηνική δύναμη.

Πρόσφατα, ο τουρκικός Τύπος ανέφερε ότι στην ημερήσια διάταξη του Χειμερινού Ανωτέρου Στρατιωτικού Συμβουλίου συμπεριλήφθηκε το ζήτημα της κατασκευής αεροπλανοφόρου (140 μέτρων και 24.000 τόνων), το οποίο «θα λειτουργήσει ως υπεράκτια βάση για το τουρκικό πολεμικό ναυτικό» [2]. Το κόστος υλοποίησής του ανέρχεται στα ενάμισι δισ. δολάρια και ο χρόνος ολοκλήρωσης του έργου εκτιμάται στα πέντε χρόνια. Η επιχειρησιακή του ικανότητα συνίσταται, σε πρώτη φάση, στη μεταφορά οκτώ ελικοπτέρων, εκατό οχημάτων και χιλίων ατόμων προσωπικού, ενώ θα έχει την

ικανότητα συνεχόμενου πλου τριάντα ημερών και χιλίων επτακοσίων ναυτικών μιλίων [3]. Το πολεμικό αυτό πλοίο θα κινείται σε Αιγαίο, Μεσόγειο και Μαύρη Θάλασσα και είναι προφανές ότι θα επηρεάσει την ισορροπία ισχύος στην περιοχή και θα προκαλέσει μια νέα κούρσα εξοπλισμών.

Εκείνο, όμως, που αναμφίβολα θα ανατρέψει τις ισορροπίες στην ευρύτερη περιοχή είναι η εκ μέρους της Τουρκίας απόκτηση πυρηνικών, στην οποία η Τουρκία βρίσκεται όλο και πιο κοντά. Σύμφωνα με την ιαπωνική εφημερίδα Asahi Shimbun, η Ιαπωνία και η Τουρκία προχώρησαν σε συμφωνία συνεργασίας στην πυρηνική ενέργεια και την κατασκευή πυρηνικού σταθμού τής Τουρκίας στην Σινώπη. Στην συμφωνία, η Άγκυρα ζήτησε και πέτυχε να προστεθεί όρος που επιτρέπει στην Τουρκία «να εμπλουτίσει ουράνιο και να εξάγει πλουτόνιο από χρησιμοποιημένο πυρηνικό καύσιμο αν οι δύο χώρες συμφωνήσουν γραπτώς» [4].

Αναμφίβολα, οι παραπάνω εξελίξεις αποτελούν μέγιστη και μεσοπρόθεσμη στρατηγική απειλή για την Ελλάδα, την Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή. Είναι απαραίτητο να εξετάσουμε τις επιπτώσεις και τις πολιτικές και στρατιωτικές πρωτοβουλίες που πρέπει να αναλάβει η Ελλάδα για να αντιμετωπίσει την διαμορφούμενη κατάσταση και την εντός πενταετίας πλήρη ανατροπή τής όποιας ναυτικής ισορροπίας ισχύος στο Αιγαίο:

- Η ανατροπή των ισορροπιών στην περιοχή δεν αφορά μόνο την Ελλάδα. Πριν να είναι αργά, οι διπλωματικές μας υπηρεσίες θα πρέπει να ενημερώσουν τις όμορες χώρες και ενδεχομένως να συνεργασθούν με αυτές προς την κατεύθυνση ενημέρωσης άλλων, μεγαλύτερων δυνάμεων και διεθνών οργανισμών.

- Ο κίνδυνος από τη διάδοση των πυρηνικών όπλων και την προφανή προοπτική πυρηνικοποίησης της Νοτιοανατολικής Μεσογείου είναι μεγάλος. Το γεγονός ότι η Ελλάδα προεδρεύει της Ε.Ε. ίσως δίνει μια άριστη ευκαιρία, ώστε πολλά κράτη να ενημερωθούν, να αντιληφθούν αυτόν τον κίνδυνο και να διαμορφωθεί έτσι ένα κοινό μέτωπο δράσης.

- Η ιαπωνική κοινή γνώμη και η πολιτική σκηνή είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένες στα θέματα της πυρηνικής ενέργειας και λόγω ιστορικών εμπειριών (Χιροσίμα, Ναγκασάκι), αλλά και λόγω του ατυχήματος της Φουκουσίμα. Η Βουλή των Ελλήνων ή η αρμόδια επιτροπή θα πρέπει να ενημερώσει τα μέλη τής Ιαπωνικής Βουλής, η οποία θα κληθεί να εγκρίνει την συγκεκριμένη συμφωνία, ως προς τους κινδύνους που συνεπάγεται για την περιοχή ο εμπλουτισμός ουρανίου από την Τουρκία.

- Η χώρα μας, ακόμη και σε αυτήν την περίοδο των ισχνών αγελάδων, θα πρέπει να κάνει έναν ορθολογικό σχεδιασμό οπλικών αντιμέτρων, τα οποία θα αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τον κίνδυνο του αεροπλανοφόρου στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο. Υπογραμμίζω ότι τα αντίμετρα στοιχίζουν συνήθως λιγότερο από ό,τι τα μέτρα.

- Τέλος, στο πλαίσιο μιας πολιτικο-στρατιωτικής υψηλής στρατηγικής που είναι αναγκαίο να εκπονηθεί, θα πρέπει να γίνει ένας σχεδιασμός ο οποίος, ανάλογα με τις

εξελίξεις στην Τουρκία, θα επιτρέψει μεσοπρόθεσμα ακόμη και την αντιμετώπιση μιας Τουρκικής πυρηνικής απειλής. Οι τρόποι και τα παραδείγματα άλλων μικρών κρατών σε αυτή την κατεύθυνση υπάρχουν.

Ενδεχομένως, μια τέτοιας ποιότητας και έντασης εξωτερική πολιτική να φαίνεται σε κάποιους εξωπραγματική για την Ελλάδα και ιδιαίτερα σε εποχή κρίσης. Είναι καιρός, όμως, να αφήσουμε πίσω το παρελθόν και σε αυτόν τον τομέα. Το να χρησιμοποιούμε την κρίση ως προκάλυμμα για την αδράνειά μας αποτελεί λάθος με βαρύτατες επιπτώσεις για το μέλλον. Ο κατευνασμός δεν πρόκειται να μας ωφελήσει, όπως και στο παρελθόν, και η αδράνεια είναι χειρότερη ακόμη και από την κρίση. Άλλωστε, μόνο η ενεργός και προληπτική στάση και η συντονισμένη δράση βοηθούν τα μικρά κράτη να επηρεάζουν τις υποθέσεις που τα αφορούν και να πετυχαίνουν τους στόχους τους. Η Ελλάδα είναι αναγκαίο να αποκτήσει υψηλή στρατηγική για το σύνολο της εξωτερικής της πολιτικής σήμερα, με στόχο να αποτελέσει παράγοντα σταθερότητας στην περιοχή, απέναντι στην αναθεωρητική και αποσταθεροποιητική στάση της Τουρκίας.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ – ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

[1] Για το θέμα βλ. Ilias Kouskouvelis, “The Problem with Turkey’s ‘Zero Problems’”, Middle East Quarterly, winter 2013, pp. 47-56.

[2] Sabah, <http://english.sabah.com.tr/National/2012/11/29/turkey-embarks-on-aircra...>

[3] Today’s Zaman, <http://www.todayszaman.com/news-302785-major-turkish-companies-bid-for-c...>

[4] Asahi Shimbun, ‘Japan’s energy pact with Turkey raises nuclear weapons concerns’, Jan. 07, 2014, http://ajw.asahi.com/article/behind_news/AJ201401070060.

Copyright © 2002-2012 by the Council on Foreign Relations, Inc.
All rights reserved.